

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ЕКОЛОГІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Сучасний світ стикається з численними екологічними проблемами, що загрожують не лише навколишньому середовищу, а й стабільності економічних систем. Зміна клімату, виснаження природних ресурсів, забруднення довкілля, зростання обсягів відходів, втрата біорізноманіття – ці і багато інших викликів сьогодення призвели до того, що екологізація економіки стає необхідною умовою сталого розвитку як на глобальному, так і на національному рівнях.

Негативні наслідки екологічних криз мають прямий і опосередкований вплив на економічний розвиток, і тому реалізація принципів сталого розвитку є одним із головних напрямів сучасної міжнародної політики. Європейський Союз є лідером у формуванні та впровадженні світових екологічних стандартів. Завдяки жорсткому екологічному законодавству, значним інвестиціям у «зелену» економіку та активній участі в міжнародних ініціативах, ЄС задає напрямок розвитку глобальної екологічної політики в напрямках розробки та впровадження екологічних норм і стандартів, які впливають не лише на країни-члени, а й на глобальний ринок, фінансової та технологічної підтримки екологічних ініціатив, які сприяють розвитку зеленої економіки за межами Європи та активної участі у міжнародних екологічних угодах та ініціативах щодо боротьби зі зміною клімату. ЄС є активним учасником та ініціатором міжнародних екологічних угод, зокрема, Паризька угода 2015 року, коли ЄС взяв на себе зобов'язання скоротити викиди парникових газів щонайменше на 55% до 2030 року, Кіотський протокол про участь у регулюванні викидів CO₂ на міжнародному рівні, Конвенція ООН про біорізноманіття та впровадження стратегій щодо збереження екосистем, Базельська конвенція з контролю за транскордонним перевезенням небезпечних відходів тощо [1].

Здається доцільним звернути увагу на Європейський зелений курс, European Green Deal, який є стратегією ЄС, спрямованою на досягнення кліматичної нейтральності до 2050 року та перехід до циркулярної економіки, акцентовану на економічні переваги екологізації та реалізацію значного економічного потенціалу стосовно зниження витрат на енергоресурси завдяки розвитку відновлюваної енергетики, створення нових робочих місць у сфері "зелених" технологій, екологічного будівництва та переробки відходів,

підвищення конкурентоспроможності підприємств завдяки впровадженню ресурсозберігаючих інновацій та технологій, і, дійсно, покращення якості життя населення за рахунок зменшення рівня забруднення повітря, води та ґрунтів. Стратегія European Green Deal має глобальний вплив на міжнародні напрями запровадження вуглецевого коригуючого механізму та введення "вуглецевого податку" на імпорту товарів із країн із менш жорсткими екологічними стандартами, підтримку переходу до циркулярної економіки, що стимулює інші країни адаптувати свої виробничі процеси, розширення світового ринку "зелених" технологій, що сприяє розвитку інновацій у сфері відновлюваної енергетики та екологічно чистого виробництва.

Слід сказати про жорсткі екологічні вимоги Європейського Союзу, які змушують інші країни адаптуватися до нових умов. Насамперед це стосується країн-кандидатів на вступ до ЄС, зокрема України. Мова йде про зобов'язання адаптації українського законодавства до європейських стандартів. Крім того, до партнерів ЄС у міжнародній торгівлі ставляться вимоги дотримання екологічних норм, якщо їх товари прагнуть виходити на європейський ринок, і тому навіть глобальні корпорації враховують екологічні вимоги ЄС при розробці нових продуктів і технологій. Так, до головних європейських екологічних стандартів, що впливають на світову економіку, можна віднести обмеження використання пластику, завдяки чому багато країн почали наслідувати приклад ЄС у боротьбі з пластиковими відходами [2], регулювання автомобільних викидів за пропозицією європейських стандартів EURO 6, які впливають на виробників авто в усьому світі, а енергетична ефективність будівель за директивами ЄС щодо енергоефективності визначає глобальні тенденції світового ринку будівництва.

Вимоги Європейського Союзу підтримуються програмами фінансування екологічних ініціатив. ЄС виділяє значні кошти на розвиток світової зеленої економіки, у тому числі у країнах, що розвиваються. Так, створено фонд справедливого переходу Just Transition Fund для допомоги регіонам у переході до екологічно чистої економіки. Працює та розвивається Програма Horizon Europe щодо фінансування досліджень у сфері кліматичних змін та відновлюваної енергетики. Проводяться ініціативи зі сталого фінансування Green Bonds, ESG-інвестиції для підтримки проєктів, що відповідають екологічним стандартам [1, 2, 3].

Незважаючи на очевидні переваги для світової економіки, неможна оставити без уваги складнощі, які уповільнюють екологізацію економічних систем. Процес екологізації стикається з низкою проблем у міжнародному суспільстві і в кожній окремій країні. Найголовнішими є висока вартість впровадження екологічних технологій, оскільки для багатьох країн, в тому числі

і для нашої, перехід до «зеленої» енергетики, екологічного виробництва та циркулярної економіки потребує значних початкових інвестицій. В Україні далеко не всі підприємства мають доступ до екологічного фінансування. Крім того, бізнес часто не впевнений, що «зелені» інвестиції швидко окупляться а невизначеність соціально-політичної ситуації лише підштовхує цю думку. Ринок екологічних технологій в Україні ще не повністю сформований, що підвищує фінансові ризики. Поряд з тим, багато країн мають високу залежність від викопного палива, що ускладнює перехід до відновлюваної енергетики у тому числі за лобіюванням великих корпорацій у сфері традиційної енергетики, що теж гальмує процеси екологізації. Окрім високих початкових інвестицій у впровадження "зелених" технологій в багатьох країнах відчувається опір до змін енергетики, важкої промисловості, агросектору та інших традиційних секторів економіки [13].

Викликом екологізації економіки виступають політичні та регуляторні труднощі в багатьох країнах світу. Як і в Україні, в деяких країнах відсутні або недостатньо ефективні закони, що регулюють екологічну відповідальність бізнесу та громадян, відсутні або неефективні, недостатньо чіткі механізми контролю за дотриманням екологічних стандартів. І якщо країни Європейського Союзу дотримуються високих екологічних стандартів, то інші продовжують використовувати неекологічні технології, зокрема Китай, Індія і навіть США.

Екологізація економіки є не лише екологічною, а й економічною необхідністю. Перехід до сталого розвитку дозволить зменшити негативний вплив господарської діяльності на довкілля, забезпечити довгострокову економічну стабільність та підвищити якість життя населення. Європейський досвід екологізації економіки може стати орієнтиром для інших країн, зокрема України, у впровадженні ефективних екологічних реформ.

1. *Європейський зелений курс і кліматична політика України : аналіт. доп. / [С. П. Іванюта, Л. М. Якушенко] ; за заг. ред. А. Ю. Сменковського. – Київ : НІСД, 2022. – 95 с. – <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2022.12>*

2. *Doronina, Iryna. (2020). Екологізація економіки та роль держави: ретроспективний аналіз наукових підходів. Scientific Papers of the Legislation Institute of the Verkhovna Rada of Ukraine. 100-107. 10.32886/in-stzak.2020.06.11.*

3. *Tsymbal, Liudmyla & Uninets, Iryna. (2022). Modern International Practices of Implementing the Ecosystem Approach at Different Levels of Management. Міжнародна економічна політика. 124-140. 10.33111/ier.2022.36.06.*